

การสำรวจและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพของชาวเขา

ชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีวิถีทางดำรงชีวิตบางอย่างแตกต่างไปจากคนไทยทั่วไป ชาวเขาพวกนี้อาศัยอยู่กระจัดกระจายในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ และภาคอื่น ๆ รวม 20 จังหวัด 81 อำเภอ อยู่บนเขาสูงกวาระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 400 - 1,500 เมตร เป็นเนื้อที่ประมาณ 150,000 ตารางกิโลเมตร โดยเฉพาะทางภาคเหนือ ชาวเขาอาศัยอยู่ตามอาณาบริเวณที่เกิดของต้นน้ำลำธารของแม่น้ำในที่ราบภาคกลาง อาชีพและทัศนคติของชาวเขาเหล่านี้ บางครั้งจำเป็นที่ทางการของประเทศไทยจะต้องเอาใจใส่ช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ประชากรของชาวเขา

ชาวเขาที่มีอยู่ในภาคเหนือและภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย มีประมาณ 23 เผ่า¹ แบ่งออกได้เป็นเผ่าใหญ่ ๆ 6 เผ่าคือ แมว เย้า ลีซอ อีเกอ มูเซอ และกะเหรี่ยง ชาวเขาในประเทศไทยมีอยู่ประมาณ 500,000 คน จากการสำรวจของคณะสำรวจสหประชาชาติตามอาณาบริเวณที่มีการปลูกฝิ่น ในปี 2508 - 2509 ปรากฏว่าเฉพาะทางภาคเหนือ มีประชากรชาวเขาอยู่ 275,249 คน 48,123 ครอบครัว 2,717 หมู่บ้าน ในจำนวนนี้ เผ่ากะเหรี่ยงมีมากที่สุด คือร้อยละ 44.8 และอีเกอน้อยที่สุด คือร้อยละ 2.3 ความหนาแน่นของประชากรชาวเขาเฉลี่ย 2.5 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

¹ทวีป คำรังสฤษฎ์, "ชาวป่าชาวเขาในประเทศไทย," ปัญหาชาวเขาในประเทศไทย (โรงเรียนเสนาธิการทหาร, กองบัญชาการทหารสูงสุด, พิมพ์ที่สำนักพิมพ์, 2515), หน้า 1.

ตามหลักทางมนุษยวิทยา สามารถแบ่งชาวเขาได้เป็น 2 พวก คือ

ก. พวกที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับจีน หรือพวกตระกูลจีน - ทิเบต (Sino - Tibetan Stock) ไคแกพวก แมว เยา

ข. พวกที่สืบเชื้อสายมาจากทิเบต - พม่า (Burmese-Tibetan Stock)

ไคแก มูเซอ ลีซอ อีกอ และกะเหรี่ยง

ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เหล่านี้เพิ่งจะอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้เอง ยกเว้นกะเหรี่ยง

สภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา

เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับชาวเขาควรได้ทราบที่มาและสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยสังเขป ดังนี้

1. เผ่าแม่ว² (เรียกตามมติของคณะกรรมการชาวเขา)แม่วอพยพมาจากลาวมากกว่าคานรัฐฐานของประเทศพม่า มีแม่ว 50,000 คนเศษ ส่วนมากอาศัยอยู่ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก ลำปาง น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ เลย ชาวแม่วอยู่บนภูเขาที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 4,000 ฟุตขึ้นไป ไคอพยพมากกว่า 60 ปีแล้ว แม่วมีมากที่สุดที่สุคินจังหวัดน่าน

ชาวแม่วในประเทศไทยแบ่งออกไปเป็น 3 เผ่าย่อย คือ
แม่วขาว แต่งกายมีแถบผาขาวติดตามขอบปลายแขนเสื้อ ผู้หญิงสวมกระโปรงสี
ขาว ไม่มีลวดลาย มีมากกว่าแม่วดำและแม่วลาย
แม่วดำ ชอบแต่งกายด้วยชุดสีดำมากกว่าสีอื่น ผู้ชายสวมเสื้อเปิดให้เห็นท้อง
แม่วลาย ผู้ชายสวมเสื้อยาวถึงเอว กางเกงสีดำถึงตาตุ่ม ผู้หญิงสวมกระโปรงจีบ
เป็นคอกสี่เหลี่ยมสี่ขาเล็ก ๆ โปกสีหรือดำลาย บางคนสวมเสื้อลายคอก

² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

แม้ทั้งสามเผ่าพูดภาษาเดียวกัน ภาษาพูดบางคำคล้ายภาษาจีน บางคำผิดกัน
แม้จะรู้ภาษาจีนมากกว่าภาษาอื่น ถัดมาคือภาษาลาว - ไทย ซึ่งแสดงว่าชนเผ่านี้อพยพมา
จากดินแดนจีน มาอยู่ในประเทศลาวก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

หน้าที่ของภรรยาชาวแมวนั้น ต้องปรนนิบัติสามีและทำงานหุงต้ม เช่น ตักน้ำ
ตำข้าว ปรุงอาหาร เลี้ยงสัตว์ เก็บพืช ฝังหญ้า ทำไร่ กรีดยีน ทอผ้า ผู้ชายจะมีความ
เป็นอยู่อย่างสุขสบาย นั่งบนตั่งจับน้ำชา สูบของยาน้ำพันควัน สนทนากับแขก ภรรยากลับมา
จากไร่ยังต้องคล้องปืนป้อนสามีให้สูบ ถ้าภรรยาหากินคนเดียวไม่พอ หรือไม่บุตรชาย สามี
มีสิทธิ์หาภรรยาเพิ่มได้อีกหลาย ๆ คน จนกว่าจะช่วยกันทำมาหากินพอเลี้ยงดูกัน

2. เผ่ากะเหรี่ยง (ยาง)³ กะเหรี่ยงเข้ามาอยู่ในประเทศไทยประมาณ 300 ปี
เป็นชาวเขาเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีประมาณ 12,300 คน อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ มี
เชียงใหม่ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และ
มีอยู่ประปรายในจังหวัด แพร่ ลำปาง ลำพูน

กะเหรี่ยงตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,500 เมตร พวก
กะเหรี่ยงย้ายที่อยู่เสมอ แตะย้ายไปบริเวณใกล้ ๆ เช่น ถ้าหัวหน้าบ้านตาย จะย้ายบ้านไป
ห่างจากที่เดิมประมาณ 5 ฟุต

กะเหรี่ยงในประเทศไทยแบ่งเป็น 4 เผ่าย่อย คือ

1. เผ่าสะกอ (ยางเมี่ยง ยางคอย ยางแป่ ยางกะเลอ ยางขาว) กะเหรี่ยง
เผ่านี้ยังมีการแบ่งย่อยออกเป็น 2 พวกคือ
  - ก. ยางเมี่ยงหรือกะเหรี่ยงที่ราบ ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามป่าหรือที่ราบ
  - ข. ยางคอยหรือยางแป่หรือยางกะเลอ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในป่าลึกหรือเนินเขา
2. เผ่าปัว (โพง ยางเหียน) ชอบอยู่ตามพื้นที่ราบ

³ เรืองเดียวกัน, หน้า 4 - 5.

3. เผ่าวอย (บเว่ แมระ ชะเยะ กะเหรียงแดง ยางแดง) อาศัยอยู่ตาม
พรมแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นส่วนใหญ่

4. เผ่าทองสูง (ทองสูง กะเหรียงดำ ทองตุ้ พะโล) ชอบอยู่ปะปนกับพวกไทย
ใหญ่ ไทยเขินตามจังหวัดชายแดน โดยเฉพาะในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
กะเหรียงนิยมการมีตัวเดียวเมียเดียว กะเหรียงไม่ชอบลูกนอกสมรส การตาย
ของกะเหรียงจะมิ่งงานรื่นเริงกัน ทำให้ผู้ชายกับผู้หญิงมีโอกาสมาพบกันในตอนนั้น
กะเหรียงเป็นเผ่าแรกที่รู้จักการอนุรักษ์ขนานและดิน

3. เผ่าเย้า⁴ (แซ่เย้า เย้ายีน หม่าน) มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่
แม่ฮ่องสอน น่าน ลำปาง พวกเย้าในประเทศไทยมีมากกว่า 12,000 คน 80 หมู่บ้าน
1,300 หลังคาเรือน อยู่บนภูเขาเห็นอระคัมน้ำทะเล ระหว่าง 3,000 - 4,000 ฟุต บ้าน
ของพวกเย้าใหญ่โตกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ รูปร่างหน้าตาและวัฒนธรรมคล้ายพวกจีน มีการ
อามน้ำ ชักเสื่อผืนยาวเย็บ เป็นชาวเขาที่มีศีลธรรม วัฒนธรรมและการศึกษาคึกว่าชาวเขา
เผ่าอื่น ๆ บางคนส่งบุตรหลานมาเรียนในกรุงเทพมหานคร พวกเย้าใช้ภาษาและตัวหนังสือจีน⁵

ผู้หญิงเย้าเมื่อแต่งงานแล้ว มีสภาพพึ่งพิงของสามี งานทุกอย่างเป็นหน้าที่ของ
ภรรยา เช่น การทำไร่ เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงม้า ปรุงอาหาร หาฟัน เลี้ยงเด็ก ฯลฯ
ถือว่าภรรยาเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของสามี เมื่อสามีตายหญิงต้องอยู่ปรนนิบัติบิดามารดา
ของสามี หากมีชายอื่นมาชอบพอรักใคร่ ก็ต้องสูญเสียบิดามารดาของสามีเดิม มีราคาค่า
ตัวเกือบ 2 เท่าของการแต่งงานครั้งแรก ผู้ชายเย้ามีภรรยาได้ 3 - 4 คน การทะเลาะ
กันระหว่างภรรยาไม่มี เพราะภรขานอยต้องเชื่อฟังภรรยาหลวง นับถือเหมือนมารดา
บังเกิดเกล้า

⁴ทวีป คำรังสฤษดิ์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

⁵ชอบ คชานันท์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเย้า (เอกสารอบรมครู
โรงเรียนชาวเขา, ภาคศึกษา 8, พิมพ์ที่สำนัก, 2513), หน้า 6.

4. เผ่าลีซอ⁶ (แซ่ลีซอ) คำว่า "แซ่" แปลว่าชาวจีนกลางตามความหมายของภาษาไทยใหญ่ พวกลีซออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อประมาณ 5 ปีที่แล้ว มีมากในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลีซอมีหลายตระกูล เช่น เปี้ยะผ่า (แปลว่าผึ้ง) หรือ ซิมหัว, ลือผ่า (ไม้) งวงผ่า (ปลา) วัวะเกีย (ถวย) เสนจาง เสนมู เสนลอ เสนจอ เสนมี เสนยาง แซงวอง แซงด แซงเลี้ยว เลาลีหรือลีจา ฯลฯ จำนวนลีซอในประเทศไทยมีมากกว่า 20,222 คน รวม 50 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 15 - 50 หลังคาเรือน รวมอยู่บนภูเขา ซึ่งสูงกว่าระดับน้ำทะเลระหว่าง 4,000 - 5,000 ฟุต

ลีซอเป็นพวกชอบอพยพเร่รอนไปหลายดินแดน และใช้ชีวิตสังคมกับชนหลายชาติหลายเผ่า ภูษาจีนฮ่อ มูเซอ กอ ไทยใหญ่ และภาษาถิ่นภาคเหนือของไทยด้วย ผู้หญิงลีซอห่มผ้ามเสกกลาง เกล้ามวยไว้ข้างหลัง แล้วโพกผ้าสีดำผืนใหญ่ และนิยมใช้สีอุคคามากกว่าชาวเขาเผ่าอื่น หนุ่มสาวชาวลีซอ ชอบแสดงความรักกัน ณ ครกกระเดื่องท่าชาว กลางลานบ้านหรือบริเวณใกล้ ๆ กัน ความสุขของผู้ชายชาวลีซอผูกไว้เป็นคำโคลงแปลได้ว่า "ดื่มสุรา ดื่มน้ำชา รับประทานอาหาร และร่วมประเวณี" ทุกคนเกิดความความสุขจากสิ่งเหล่านี้

5. เผ่าอีกอ⁷ (อะซ่า) ชาวอีกอได้เข้ามาอยู่ตอนเหนือสุดของประเทศไทย เมื่อประมาณ 60 ปีมาแล้ว แต่เป็นจำนวนเล็กน้อย เข้ามามากในระยะเวลา 20 ปีนี้ มีประมาณ 30,000 คน 90 หมู่บ้าน ๆ ละ 30 - 80 หลังคาเรือน

ชาวอีกอมืออยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย การแต่งกาย ผู้ชายไว้ผมจุกเดี่ยวตรงกลางศีรษะ โพกผ้า สวมเสื้อกางเกงสีดำแบบจีน ผู้ชายมีภรรยาหลายคนไม่ได้ ผีเรือนไม่ชอบ ชาวอีกอมีหลายตระกูล เช่น ตระกูล อามอ อาเชอ มูรี ลีจ้อ มาเยอ ซิมอ นารี อามี มาเว ฯลฯ พวกที่อยู่ในไทยเป็นตระกูลมูรีกับมาเยอ

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2 - 3.

สุนัขคำเป็นอาหารโปรดของชาวก่อ นิยมใช้ตอนรับผู้มีเกียรติที่ไม่เยี่ยมเยียน
กลางลานคินในหมู่บ้าน เรียกว่าลานสาวกอก ใช้เป็นที่เต้นรำ และหนุ่มสาวกอดครักสัมผัส
ฝากรักกัน เมื่อคู่ใดถูกใจกันก็จูงมือกันไปชมสวรรค์กลางพื้นดินรื้อบนซอนไม้ ตามบริเวณนั้น
ได้ เขาก็ว่าเกิดมาโตเป็นสาวแล้ว จึงแสวงหาความสุขกับชายหนุ่มเสียก่อนแล้วจึงคอย
แต่งงาน

6. เขามูเซอ⁸ (ลาฮู) ภาษาไทยใหญ่แปลว่า พรานป่า อยู่ในประเทศไทย
ประมาณ 16,000 คนเศษ ในเขตจังหวัดเชียงราย ลำปาง เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก
ชาวมูเซอตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลระหว่าง 3,000 - 4,000 ฟุต
ชายและหญิงมูเซอ มีสิทธิฐานะและการทำงานเท่าเทียมกัน ถือคติว่าเมื่อมีท้องฟ้า
เขียว แผ่นดินเขียว ก็ต้องมีผู้เขียวเมียเขียว ชาวมูเซอชอบการเต้นรำมาก ชอบเต้นรำ
เป็นหมู่ ๆ พร้อมเพรียงกัน

ชาวมูเซอแบ่งออกเป็น 4 เผ่าย่อย คือ

6.1 มูเซอแดง (ยี่-ยา-ลาลามา) ความหมายของคำนี้มาจากเสื้อผ้าของ
ผู้หญิงซึ่งชอบขลิบด้วยผ้าสีแดง กว้างขนาดฝ่ามือบนเสื้อสีค้ำนั้นเอง ตั้งบ้านเรือนอยู่สูงกว่า
ระดับน้ำทะเล ระหว่าง 3,000 - 4,000 ฟุต ชาวมูเซอไม่ชอบหิวลม อามนำ ชำนาญใน
การล่าสัตว์มาก สามารถล่าสัตว์ใหญ่ ๆ คอยหนาไม้ หัวหนามูเซอเรียก "ละกอ" กับ
"ปู้จอง" ปู้จองมีหน้าที่ทางศาสนา มีอิทธิพลเหนือหัวหน้า บางหมู่บ้านหัวหน้ากับปู้จองเป็น
คน ๆ เดียวกัน ชอบสูบบุหรี่

6.2 มูเซอคำ (ลาฮูนา) ชอบแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีค่ามากลค่าดี
อื่น ในปีหนึ่งจะมีพิธีอามนำเพียงครั้งเดียว มีการเลี้ยงอาหารและเต้นรำฉลอง พวกนี้ไม่ชอบ
สูบบุหรี่

⁸ 8 1
เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

6.3 มูเซอญู (ลาฮูตี, ลาฮูหลวง) ชอบสะพายดาบหรือหมีมีคัสันประจำ มีความชำนาญในการใช้ดาบมาก บ้านเรือนสร้างแข็งแรงกว่ามูเซออื่น มีการแต่งกายสองแบบ แบบหนึ่งแต่งกายคล้ายมูเซอแคง อีกแบบหนึ่งแต่งกายคล้ายเผ่าลีซอ มูเซอญูมีจำนวนน้อยกว่ามูเซออื่น

6.4 มูเซอเซเล (ลาฮูนาเมี้ยว) การแต่งกาย ภาษาพูด คล้ายมูเซอคำผู้ชายมีภรรยาหลายคนได้

วัฒนธรรมและประเพณีของชาวเขา

ชาวเขาทุกเผ่ามีความยึดมั่นเป็นอันเดียวกันในชุมชนร่วมเผ่า เห็นได้ชัดในรูปของเครื่องแต่งกาย ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ชาวเขาเหล่านี้จะรักษาลักษณะประจำเผ่าของตนไม่เปลี่ยนแปลง และจะแต่งงานภายในเผ่าเดียวกันเท่านั้น ไม่มีการแต่งงานข้ามเผ่า ยกเว้นมูเซอ ลีซอ อีโก้ เพราะอยู่ในตระกูล พมา-ชิเบตด้วยกัน แต่กพบน้อยมาก ชาวเขานิยมแต่งงานแบบ Polygamy (ัวเดียวเมียเดียว) ระบบครอบครัว มี 2 แบบ

1. แบบ Nucleus Family คือ ในบ้านเดียวกันมีสามี ภรรยา และบุตร ซึ่งมูเซอนิยมแบบนี้

2. แบบ Extended Family คือในบ้านเดียวกันมี พ่อ แม่ บุตร ที่ยังไม่แต่งงาน และพวกบุตรชายที่แต่งงานแล้ว ซึ่งพวกแม่และเขานิยมแบบนี้

ชาวเขาโดยทั่วไปนับถือผี (Animism) บางหมู่บ้านมีหมอผี ถึง 10 คน หมอผีเหล่านี้สืบทอดกันมาทางมรดก แต่ต้องมีความสามารถติดต่อกับสิ่งลึกลับได้ หมอนี้มีฐานะทางสังคมสูงในหมู่บ้านของชาวเขา มีหน้าที่ในการเซ่นไหว้ผี ทำพิธีกรรมต่าง ๆ หมอผีมีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

นอกจากชาวเขาจะนับถือผีแล้ว ในระยะหลังศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ได้เข้าไปมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อชาวเขามากขึ้น ในทางศาสนาพุทธนั้น พระภิกษุสงฆ์ไทยได้ขึ้นไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา แก่ชาวเขา ซึ่งเรียกว่า "พระธรรมจาริก" โดยมีวิธีดำเนินงาน ดังนี้

ทุกปีประมาณเดือนธันวาคม เจ้าคณะอำเภอ และจังหวัดจะคัดเลือกพระภิกษุที่
สมัครใจเสียสละ ขึ้นไปเผยแผรพระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาตามหมู่บ้านที่ศาสนาพุทธและศาสนา
อื่นยังเข้าไปไม่ถึง พระภิกษุเหล่านั้นเป็นคนไทยพื้นราบ จะขึ้นไปปฏิบัติงาน 4 เดือน
1 ปีบ้าง นอกจากนี้ยังมีพระภิกษุสามเณรที่เป็นชาวเขา ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วไม่
น้อยกว่า 1 ปี เขารวมเป็นคณะพระธรรมจาริก ออกไปปฏิบัติงานตามเดาของตน รวมไปถึง
กับพระธรรมจาริกด้วย

หากมีชาวเขาเลื่อมใสต้องการจะบวชในพระศาสนา ทางพระธรรมจาริกก็บวชให้
โดยผู้ที่บวชต้องมีคุณสมบัติดังนี้⁹

1. ต้องอ่านออกเขียนได้
2. ต้องบวชไม่น้อยกว่า 1 พรรษา
3. มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี และไม่เกิน 35 ปี

005430

ภิกษุสามเณรชาวเขาที่บวชแล้ว จะถูกส่งไปรับการศึกษาเล่าเรียนที่ศูนย์ฝึกอบรม
พระพุทธศาสนาแก่ภิกษุสามเณรชาวเขาที่วัดศรีโสภณ เชียงคองสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนศาสนาคริสต์นั้น เจมส์ แมคคาซี¹⁰ กล่าวว่า ในปี ค.ศ. 1897 แมคคิลวารี
ซึ่งเป็นหมอสอนศาสนาในหมู่บ้านเซอ ไกลอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายได้จาริกไป
เผยแผรศาสนาที่อำเภอแม่จัน และที่อื่น ๆ อีก นี่คือนจุดเริ่มต้นของการเผยแผรศาสนาคริสต์
แก่ชาวเขาในประเทศไทย

ชาวเขาที่นับถือศาสนาคริสต์โดยเฉลี่ยแล้วมีไม่มากนัก ในประเทศไทยมีเข่าอีก
นับถือศาสนาคริสต์ประมาณ 10 ครอบครัวเท่านั้น¹¹ ชาวเขาที่นับถือศาสนาคริสต์มากที่สุด

⁹ประสิทธิ์ ดิษฐ์พันธ์, คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาและสงเคราะห์
ชาวเขาเคลื่อนที่ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (พิมพ์ค้ำเนา), หน้า 14-15.

¹⁰เจมส์ แมคคาซี, อ้างจาก พินิจ พิษยภัลภ์, "ประวัติชนเผ่ามูเซอในประเทศไทย,"
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนเผ่ามูเซอ (พิมพ์ค้ำเนา), หน้า 9.

¹¹ชอบ คชานันท์, อีโก้ (ศูนย์วิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, พิมพ์ค้ำเนา),
หน้า 7.

กว่าเขื่อน ได้แกะกะเหรียงสะกอ ซึ่งปีเตอร์ฮันตัน¹² ใ้ค้อางหลักฐานของหม่าว่าใน ค.ศ. 1931 กะเหรียงสะกอนับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 25 ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นจึงเห็นว่าในปัจจุบันนี้กะเหรียงนับถือศาสนาพุทธและคริสต์มาก แต่ถึงกระนั้น การนับถือผีของเขาก็กยังมีอยู่

สภาพเศรษฐกิจของชาวเขา

เผ่าแม้ว¹³

แม้วเป็นชาวเขาที่มีรายไ้สูงที่สุด โดยเฉลี่ยแล้วแม้วจะมีรายไ้ประมาณปีละ 3,000 - 3,500 บาทตลอดครอกรัว แม้วส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในทางเพาะปลูก เช่น ข้าว และปลูกพืชอื่น ๆ มี มัน น้ำเต้า ข้าวโพด พริก หัวผักกาด ปลูก คราม ยาสูบและฝิ่น กะเหรียง¹⁴

กะเหรียงมีอาชีพในทางปลูกข้าว ทำนาคำ แต่พวกอยู่บนภูเขาทำไร่เลื่อนลอย แต่ละครอกรัวในหมู่บ้านจะมีไร่ข้าว คิดเฉลี่ยแล้ว 2 ไร่ มีผู้ที่ไม่มีที่ดินอยู่ประมาณ 33-35 เปอร์เซ็นต์ ที่จะต้องช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อแลกเปลี่ยนข้าว พวกกะเหรียงสะกอที่อยู่หุบเขาสูงมักจะเป็นผู้ที่ซื้อที่ดินเองและปลูกพืชผักต่าง ๆ ซึ่งจะมีประมาณ 60% การคำนวณผลผลิตจากไร่เลื่อนลอย มีความยากลำบาก ทั้งนี้ เนื่องจากต้นพืชอาจเจริญเติบโตอยู่เพียงบางส่วนของไร่ และไม่ได้ผลเต็มที่ การบริโ้กโดยเฉลี่ยในหนึ่งปีของกรัวเรือนไร่ข้าวเปลือก 1,234 ก.ก. กะเหรียงบางครอกรัวจะไร่ข้าวปนกับข้าวโพดรับประทาน แต่ก้ใช้ในกรณีที่ค้มขันหรือค้ออยากจริง ๆ

¹²ปีเตอร์ ฮันตัน, กะเหรียงโปในภาคเหนือของประเทศไทย (พิมพ์อ้ดสำเนา), หน้า 15.

¹³ภักดี ชมภูมิ่ง, ชาวเขาเผ่าแม้วในประเทศไทย (ก้คจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง สถานันผู้นำและการปกครองตัวเองของชาวเขาเผ่าแม้ว), หน้า 8.

¹⁴ปีเตอร์ ฮันตัน, เรื่องเดิม, หน้า 13.

อีก 15

อาชีพสำคัญของพวกอีกคือ การเพาะปลูกแบบไร้เงื่อนไข การล่าสัตว์ไม่ได้ทำ
กันเป็นอาชีพสำคัญอย่างชาวมูเซอ พืชที่ปลูกมี ข้าว ข้าวฟ่าง ข้าวเค็ย อ้อย พริก ผัก
ถั่ว ถ่าง และกล้วย กล้วยสวนมากปลูกในสวนนอกบ้าน สวนครัวทำกันน้อย นอกจากนี้พวก
อีกก็ยังปลูกยาสูบ ชา และฝ้าย พวกอีกมีการแลกเปลี่ยนข้าว ฝ้าย และแรงงาน เช่น
การทำโลหะอย่างง่าย ๆ และการรักษาพยาบาลระหว่างหมู่บ้าน รายได้ประจำปีของพวก
อีกประมาณ 1,400 บาทต่อปี

มูเซอ 16

มูเซอมีชีวิตผูกพันอยู่กับเกษตรกรรมตลอดปี ฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง มูเซอ
ทำอะไรเล่นลอย และปลูกฝิ่น มูเซอชอบทำการเพาะปลูกตามไหล่เขาสูงชัน ส่วนประกอบ
ทางเศรษฐกิจอย่างอื่นก็มีบ้างไม่มากนัก อาทิ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การล่าสัตว์ และการ
สะสมของป่า

ลีซอ 17

อาชีพชาวเขาเผ่าลีซอปลูกพืชหลัก 3 ชนิด คือ ข้าว ข้าวโพด และฝิ่น นอกจากนี้
ก็มีผักกาด ผัก ถั่วฝักยาว มะเขือเทศ พริก ถั่วเหลือง บางหมู่บ้านปลูกชาและต้นทอควาย
การปลูกชามักจะปลูกในพื้นที่ที่หักร้างถางพงใหม่ ปลูกชาที่เดิมประมาณ 2 - 3 ปี แล้ว
ก็ทิ้งย้ายไปบุกเบิกที่ดินแห่งใหม่ การปลูกข้าวปลูกในเดือนพฤษภาคม เก็บเกี่ยวต้นเดือน

¹⁵ ชอบ คชาอนันท์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

¹⁶ พินิจ พิชัยกัลป์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ามูเซอ (พิมพ์ครั้งที่สาม),
หน้า 24.

¹⁷ ประเสริฐ ทัชพิภุสิต, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าลีซอ (พิมพ์ครั้งที่สาม),
หน้า 11.

ชันวาคม ชาวโศกปลูกต้นเดือนเมษายน และเก็บผลในเดือนสิงหาคม การปลูกต้น เริ่ม
หวานในเดือนกันยายน และเก็บในเดือนชันวาคมถึงเดือนมกราคม ลือชื่อเป็นพวกที่มีความ
ขยันขันแข็ง ฐานะความเป็นอยู่ไม่ยากจนเกินไปนัก ทุกครอบครัวมีพอใช้พอกิน

เขา¹⁸

เขาเป็นชาวไร่ที่ขยันขันแข็ง จึงทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เขาทำการเกษตร
แบบไร่เลื่อนลอย ทำการเพาะปลูกแบบโค่นป่า ปลูกข้าวไร่ นับว่าเป็นการทำลายทรัพยากร
ธรรมชาติ อันมีผลทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล หรือเกิดน้ำหลากเพราะไม่มีอะไรกักกัน อันจะ
ทำลายทรัพย์สิน พืชผลของชาวพื้นไร่ได้ สมัยก่อนการค้าขายเดินทำกันอย่างกว้างขวาง
เขียบางคนรวยมาก แต่ปัจจุบันรายได้ของชาวเขาเผาเขยาคงต่ำมาก เพราะรัฐบาลห้าม
การสูบและขายฝิ่น

สรุปสภาพทางเศรษฐกิจของชาวเขาโดยทั่วไป

เป็นระบอบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง (Self Suffecient) กล่าวคือชาวเขา
จะปลูก ข้าว ข้าวโพด ฝัก และเลี้ยงไก่ หมู และวัว เพื่อบริโภคในครัวเรือน ฝิ่นเป็นสิ่ง
ที่ทำรายได้เป็นเงินสดให้แก่ชาวเขามากที่สุด การทำการเพาะปลูกแบบโค่นไม้ ทำลายป่า
หรือทำไร่เลื่อนลอย เป็นผลเสียหายในทางคานเศรษฐกิจโดยรวมเป็นอย่างมาก เพราะ
เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล และทำให้เกิดน้ำหลากได้
เพราะไม่มีสิ่งกักขวาง สรุปแล้วชาวเขาส่วนใหญ่มีรายได้น้อย มีการอพยพและเคลื่อนย้าย
อยู่มอย ๆ อันเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ

ปัญหาของชาวเขาคือเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ

1. ปัญหาการทำลายป่า เนื่องจากชาวเขาทำไร่เลื่อนลอย เนื้อที่ป่าและต้นน้ำ

¹⁸ ขอบ คชานันต์, เรื่องเดิม, หน้า 7.

ลำธารทางภาคเหนือถูกทำลายปีละ 100,000 - 200,000 ไร่ แบบโค่นแล้วเผา เพื่อทำที่อยู่อาศัย ปลูกฝิ่น ชาวโศก พริก ถั่ว ถัก เพื่อใช้ในการบริโภค เลี้ยงสัตว์ ฝิ่นนั้นทำให้ชาวเขารายได้ที่สุกประมาณ 3,200 บาท 3,600 บาทต่อปี

2. ปัญหาทางค่านิยม ชาวเขามีความรู้สึกในความแตกต่างทางสังคม รู้สึกเปรียบเทียบ และมีความไม่แน่ใจว่าเป็นพลเมืองของชาติใด ชาวเขาถือคนว่าไม่มีสัญชาติทั้ง ๆ ที่เกิดและพำนักอยู่ในประเทศไทย ไม่ค่อยหวงแหนพื้นแผ่นดินไทยที่ตนอาศัยอยู่ ไม่มียึดเหนี่ยวในสถาบันที่ตนรักและหวงแหน ซึ่งเป็นภาระที่จะเป็นเป้าหมายของการดำเนินการของคอมมิวนิสต์

ชาวเขาบางเผ่ามีสังคมกึ่งเร่ร่อน เช่น มูเซอ กะเหรี่ยง เนื่องจากการทำไร่เลื่อนลอย ทำให้ทองยายที่ทำกินอยู่บ่อย ๆ นอกจากนั้นสาเหตุอื่นก็มีผลให้โยกย้ายได้เหมือนกัน เช่น เหตุผลทางศาสนา และความเชื่ออื่น ๆ¹⁹

นอกจากนี้ยังมีชาวเขาพวกมั่ว ที่อยู่ทางหมู่บ้านกัน จะมีความสัมพันธ์ติดต่อกันเป็นประจำต่างต้องไปมาหาสู่กันแทบทุกปี จากการติดต่อบนนี้ทำให้มีการลักลอบข้ามแดนไปมากันอยู่เป็นประจำ การตรวจตราของเจ้าหน้าที่ทำได้ยาก เพราะทะเบียนบ้านของมั่วพวกนี้ไม่ได้ทำทั่วกันทุกหมู่บ้าน²⁰

นอกจากนั้น พวกมั่วชอบฟังวิทยุกระจายเสียง ซึ่งกระจายเสียงเป็นภาษามั่ว จึงอาจตกเป็นเครื่องมือของการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ เพราะพวกนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกมั่วมีเครื่องรับวิทยุฟังข่าวซึ่งกระจายเสียงเป็นภาษามั่วจากฝ่ายกระบวนกรประเทศลาวทุกวัน และรับฟังเป็นภาษามั่วของฝ่ายแดง ชักชวนให้เขาออกนอกประเทศไปฝึกอาวุธ และโฆษณาชวนเชื่ออยู่เนือง ๆ²¹

¹⁹ พินิจ พิทยภัลป์, เรื่องเดิม, หน้า 13.

²⁰ นุศิษฐ์ จินตาศรี, "ประวัติความเป็นมาของมั่วบ้านแม่โล, " ฉบับที่ 1 วันที่ 17 ตุลาคม 2509 (เอกสารอัสสำเนา), หน้า 25 - 26.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2 - 3.

การที่ชาวเขายูบนเขาสูง ๆ การติดต่อไม่สะดวก ย่อมยากในการที่จะทำให้ชาวเขากลายเป็นคนไทย เพราะเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและองค์การสาธารณะต่าง ๆ ดูแลช่วยเหลือไปไม่ถึง ครั้นจะให้ชาวเขาเหล่านั้นอพยพลงมาพื้นราบ ก็จะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชายแดน ที่เมื่อฝ่ายเราได้นำชาวเขามาอยู่ ณ ที่ราบเสียแล้ว ชาวเขาเผ่าอื่น หรือชาวเขานอกประเทศก็จะอพยพเข้ามาแทนที่ ทำให้เกิดปัญหาที่แก้ไม่ตก²²

3. ปัญหาด้านการเมือง

จากหนังสือเอกสารต่าง ๆ ปัญหาด้านการเมืองจะกล่าวไว้ไม่ละเอียดเท่าที่ควร แต่พอที่จะแยกออกเป็น 2 ประการ คือประการที่หนึ่งปัญหาในการปกครองตนเอง ประการที่สอง ปัญหาในการที่เจ้าหน้าที่ของราชการปกครอง เพื่อให้เข้าใจได้แจ่มแจ้ง จึงขอกล่าวการปกครองของแต่ละเผ่าดังนี้

หมู่²³ ชุมชนเผ่ามูเซอบางแห่งได้ยอมรับหัวหน้าผู้อาวุโสของชุมชนเป็นบุคคลสำคัญกว่าหัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลไทย แต่โดยความเป็นจริงแล้วชนมูเซอมีได้สนใจกับความแตกต่างในเรื่องระบบทั้งสองนี้มาก เพราะชีวิตประจำวันของพวกเขาอยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าหมู่บ้านของตนเอง หัวหน้าหมู่บ้านบางคนได้รับการยอมรับว่ามีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นมาก

แม้²⁴ อำนาจในการปกครองในชุมชนแม้จะมีที่มาอย่างน้อย 4 ทางด้วยกันคือ อำนาจตามกฎหมาย (หัวหน้าหมู่บ้านได้รับสารตราตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน) ทางหนึ่ง ตามจารีตประเพณีทางหนึ่ง จากการประชุมหมู่บ้านทางหนึ่ง และจากความคิดเห็นของพวกอาวุโสซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของหัวหน้าหมู่บ้าน ตามปกติแล้วหัวหน้าหมู่บ้าน

²²ทวีป ค่างรังสัจย์, เรื่องเดิม, หน้า 8.

²³พินิจ พิษยกุลป์, เรื่องเดิม, หน้า 17.

²⁴นุศิษฐ์ จินตาศรี, เรื่องเดิม, หน้า 35 - 42.

จะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามอีกทางหนึ่ง ผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ที่ใช้อำนาจในการปกครอง ไกลแหว่งชนชาวแม้ว โดยให้หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้ใช้อำนาจแทน การดำเนินงานของหัวหน้าหมู่บ้านจะต้องเป็นไปตามภายในกรอบของจารีตประเพณีและความคิดเห็นของที่ประชุมหมู่บ้าน จะทำตามอำเภอใจตัวเองไม่ได้ การรักษาความสงบเรียบร้อย หัวหน้าหมู่บ้านจะเรียกประชุมชายฉกรรจ์ให้ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ชายแม้วทุกคนจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้า โดยปกติแม้วไม่นิยมไปแจ้งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออำเภอ เว้นแต่ในกรณีที่มีการฆาตกรรมเกิดขึ้นเท่านั้น ในการรักษาความยุติธรรม ชาวแม้วจะพยายามตกลงกันเองก่อน ถ้าตกลงไม่ได้จึงจะไปพึ่งต่อทางราชการต่อไป

จากเอกสารของนายอนุศิษฐ์ จินดาศรี²⁵ ได้บรรยายลักษณะชาวเขาเผ่าแม้วไว้ว่า ชาวเขาเผ่าแม้วรักความเป็นอิสระ เป็นชาวเขาเผ่าที่ตีค่าของเงินสูงกว่าน้ำใจ มีความทะเยอทะยานสูง และภูมิใจที่ฉลาดกว่าเผ่าอื่น

เขา²⁶ ชาวเขาเผ่าเขาไม่มีหัวหน้าเผ่าหรือหัวหน้าใหญ่ที่มีอำนาจปกครองไปทุกหมู่บ้าน คงมีแต่หัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือบางรายอาจเป็นกำนัน ไม่มีกฎเกณฑ์ในการเลือกหัวหน้า พวกเขาไม่นิยมยึดความเป็นผู้นำของตระกูล หรือแขนงแซ่ หัวหน้าหมู่บ้านนอกจากติดต่อกับทางราชการของไทยแล้ว ยังได้รับความไว้วางใจให้ตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ และได้รับเชิญไปในพิธีแต่งงานและการเลี้ยงในพิธีต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้หัวหน้ากิ่งกลาวแล้ว ยังมีหมอผีซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาของพวกเขาทุกอย่างตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และยังมีผู้อาวุโสอีกคนที่ช่วยกันปกครองชาวเขาเผ่าเขา คนในสังคมเขาที่มีอายุจะได้รับความนับถือและสามารถวางกลาวคนมีอายุน้อยได้ หากใครโตเร็วกว่าก็เป็นคนไม่ดี

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

²⁶ ชอบ คชาอนันท์, เรื่องเดิม, หน้า 5.

อีกข้อ²⁷ ปกติแล้วหมู่บ้านอีกก็มีผู้ใหญ่บ้าน 2 คนคือ หัวหน้าใหญ่และหัวหน้ารอง เมื่อมีการทะเลาะวิวาทกัน บรรดาผู้อาวุโสในหมู่บ้านจะให้คำแนะนำ ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเลือกโดยผู้อาวุโสในหมู่บ้านมักจะชำระข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยประนีประนอม การชดเชยค่าเสียหายระหว่างคู่ความใช้กันแพร่หลายในบางกรณี อย่างไรก็ตามชาวเขาเผ่าอีกที่มีความรู้หรือเคยศึกษาคอและพูดภาษาชาวพื้นราบได้ สามารถมีอิทธิพลในพวกตนได้มาก

ข้อ²⁸ การปกครองไม่มีหัวหน้าเผ่า ไม่มีหัวหน้าหมู่บ้าน มีชนบทนิยมประเพณีเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม แต่ไม่มีผู้ใช้อำนาจในการปกครอง สมาชิกในหมู่บ้านทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ในการปกครองตนเอง ไม่ขึ้นกับใคร แม้ในหมู่บ้านบางแห่งจะมีผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นทางการ แต่ดูเหมือนบุคคลเหล่านี้ไม่มีอำนาจสิทธิเด็ดขาดอย่างใดเลย ลักษณะการปกครองเป็นการเคารพนับถือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน แต่เขาจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามหรือไม่ขึ้น เป็นเรื่องความคิดและการพิจารณาของแต่ละบุคคล กล่าวได้ว่า ประชาชนข้อเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมของตน อย่างไรก็ตามก็ข้อไม่กล้าทำอะไรอันขัดแย้งกับความปรารถนาของผู้นั้นในสังคม เขาจะต้องได้รับอนุญาตจากสมาชิกในชุมชนเสมอ ที่ทำให้ชาวเขาเผ่านี้ได้อยู่ได้ เพราะมีความสัมพันธ์กันความเป็นญาติพี่น้อง มีสกุลหรือเผ่าอย่างเดียวกัน มีสิ่งแวคล้อม อาชีพ และชนบทนิยมเหมือนกัน การตัดสินคดี ถ้าพิพาทตกลงกันไม่ได้ ผู้อาวุโสเป็นผู้ตัดสิน ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็จะต้องไปถึงผู้ใหญ่หรือกำนันที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลตัดสิน แต่โดยมากจะตกลงกันได้ก่อน

กะเหรี่ยง²⁹ การปกครอง มีผู้เป็นหัวหน้าทางพิธีกรรมซึ่งได้ตำแหน่งมาโดยการสืบช่วงตามสายฝ่ายบิดา นอกจากนี้ เขายังเป็นหัวหน้าผู้มีอำนาจในกิจการทางโลกและเป็นผู้พิงสุดท้ายของผู้นั้นในอันที่จะใช้อำนาจของเขาเพื่อปฏิเสธการขออนุญาตและเนรเทศบุคคล

²⁷ ขอบ คชอนันท์, เรื่องเดิม, หน้า 6 - 7.

²⁸ ประเสริฐ ชัยพิทูลิต, เรื่องเดิม, หน้า 14.

²⁹ ปีเตอร์ ฮินตัน, เรื่องเดิม, หน้า 17 - 19.

อันธพาล ถึงแม้ว่าความเห็นของเขามีน้ำหนักกว่าคนส่วนใหญ่ แต่เขามักจะยอมฟังการตัดสินของเสียงส่วนมาก กิจกรรมที่สำคัญทั้งหมดที่เกี่ยวกับหมู่บ้านจะได้รับการอภิปรายกันในระหว่างกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ประเภทหนึ่ง ซึ่งรู้จักกันในฐานะผู้ดูแลแก่ของหมู่บ้าน การประชุมกันเพื่อหารือร่วมกันทั้งหมู่บ้านมีน้อยครั้ง ชาวกะเหรี่ยงไม่ต้องทำการต่อสู้เพื่อป้องกันเขตแดนและไม่เคยมีการทะเลาะขุ่นองเลือดกัน เพราะมีข้อกำหนดที่เข้มงวดทางด้านศาสนาเกี่ยวกับการกระทำที่รุนแรง ครอบครัวที่ไม่พอใจการจัดการหมู่บ้าน อาจจะย้ายไปอยู่ในหมู่บ้านอื่นหรือไม่ก็รวมกลุ่มตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตามหัวหน้าหมู่บ้านในปัจจุบันนี้ ส่วนมากได้รับการแต่งตั้งโดยกำนันหรือนายอำเภอ และเท่าที่สังเกตพวกกะเหรี่ยงส่วนมากมักจะกลัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การปกครองของชาวเขาบางเผ่าโดยมีหัวหน้าเป็นเจ้าหน้าที่ของทางราชการนั้นเขาไม่ยอมรับ ประกอบกับบางเผ่ามีจิตใจโอนเอียงที่จะรับการช่วยเหลือโดยง่าย ซาคความรับผิดชอบ จึงเป็นการล่อแหลมต่อฝ่ายตรงข้ามที่จะกำเนินการโฆษณาชวนเชื่อได้ง่าย ยังมีอีกหลายเผ่าที่นับถือหัวหน้าหมู่บ้าน หรือจารีตประเพณีของตัวเองอย่างเคร่งครัด ถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่นไม่รีบแก้ไข และดำเนินวิธีการเข้าถึงจิตใจชาวเขาอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การกระทำจะขัดกับความรู้สึกของชาวเขา ทำให้ชาวเขาเห็นว่าเขาไม่มีทางเลือกอื่นใด นอกจากจับอาวุธขึ้นต่อสู้ขัดขวาง ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับฝ่ายตรงกันข้าม ดังที่ พ.ต.อ.ทวีป คำรังสัจย์³⁰ กล่าวไว้ในหนังสือปัญหาชาวเขาในประเทศไทยไว้ว่า เมื่อมีใครไปกระทำขัดกับความรู้สึกของชาวเขา ทำให้เขาไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจับอาวุธขึ้นต่อสู้ขัดขวางเท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีเดียวที่เขารู้จัก แล้วเหตุการณ์แรงก็จะตามมา อันเป็นประโยชน์แก่การแทรกซึมทำลายของคอมมิวนิสต์เป็นอย่างยิ่ง เพราะได้รอคอยโอกาสเช่นนี้อยู่แล้ว

³⁰ทวีป คำรังสัจย์, เรื่องเกม, หน้า 3.

ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐบาลจึงมีนโยบายเปลี่ยนทัศนคติของชาวเขา ด้วยวิธีการ
 ไปนี้³¹

1. ทำความเข้าใจให้ความคุ้มครอง และช่วยเหลือในการพัฒนาทั้งบุคคลและหมู่บ้าน
2. ยอมรับสิทธิความเป็นไทยของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยหยิบยื่นสิทธินั้น ๆ ตาม

ความสำคัญ

3. สร้างศรัทธาให้ชาวเขาเห็นว่า เจ้าหน้าที่รัฐบาลเป็นผู้ดูแลความทุกข์สุข เห็นอกเห็นใจ ช่วยเขา ไม่ข่มเหงรังแก ตลอดจนให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา

4. ให้ชาวเขาได้ทราบถึงความปรารถนาดีของรัฐบาลที่มีต่อพวกเขา และโครงการต่าง ๆ ที่รัฐให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับชาวเขา

5. ให้คำแนะนำช่วยเหลือชาวเขาทุกทาง เพื่อความอยู่ดีมีสุข ของพวกเขา เช่น ช่วยเหลือทางด้านการประกอบอาชีพ การพยาบาล โรงเรียน ตลอดจนพัฒนาหาที่ทำกิน

ปัญหาทางการศึกษา

ชาวเขาแต่ละเผ่า มีภาษาของตนเองในชีวิตประจำวัน เขาไม่ได้ใช้ภาษาไทยเลย ภาษาไทยจึงเป็นภาษาที่สองของชาวเขา เด็กชาวเขาที่เข้าโรงเรียนจึงเกิดปัญหาทางการเรียนการสอน และเรียนได้ไม่ดีเท่าเด็กพื้นราบ เนื่องจากใช้แบบเรียนเช่นเดียวกับเด็กพื้นราบ กอรปกับชาวเขาไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนหนังสือ เพราะต้องไ้แรงงานในการทำไร่³² และชาวเขาเห็นว่าบุตรหลานที่จบชั้นประถมปีที่ 4 แล้ว ไม่มีอะไรต่างกับผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ คือออกไปประกอบอาชีพอื่นไม่ได้ ดังนั้นเด็กที่โตพอ มักจะขาดโรงเรียนบ่อย ๆ เพื่อไปช่วยพ่อแม่ทำไร่

³²เรซา ทองสวัสดิ์, การให้การศึกษาแก่เด็กชาวเขา (พิมพ์ครั้งที่สาม, 23 กุมภาพันธ์ 2515), หน้า 5.

ภาคผนวก ก.

แผนภูมิแสดงการสร้างเครื่องมือสำหรับวิจัยในโครงการทดลอง

เนื่องจากชาวเขาต้องใช้แบบเรียนเช่นเดียวกับเด็กพื้นราบ ซึ่งเป็นของง่ายสำหรับเด็กพื้นราบ แต่ยากเหลือเกินสำหรับเด็กชาวเขา ฉะนั้น ในการสอนเด็กชาวเขาโดยใช้ภาษาไทย และให้รู้ภาษาไทย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ควรจะได้ทราบถึงภาษา วัฒนธรรม จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของชาวเขาแล้วนำมาเป็นเครื่องพิจารณาในการสร้างหลักสูตร แบบเรียน โครงการสอน และคู่มือครู สำหรับสอนเด็กชาวเขาโดยเฉพาะ

ในการจัดการศึกษาแก่เด็กชาวเขานั้น มีหน่วยงานหลายฝ่ายได้พยายามจัดตั้งโรงเรียนของตน เพื่อให้การศึกษาแก่ชาวเขา ซึ่งพอจะแบ่งโรงเรียนเหล่านี้ออกได้เป็น 5 ประเภท^{33,34} คือ

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. โรงเรียนชาวเขา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
3. โรงเรียนชาวเขา ของกองบัญชาการตำรวจภูธรชายแดน
4. โรงเรียนราษฎรของมิชชันนารี
5. โรงเรียนชาวเขา ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

---

³³ เรวชา ทองสวัสดิ์, งานชาวเขาของกรมสามัญศึกษา (เพื่อบรรยายแก่ผู้เข้ารับการอบรมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขา วันที่ 3 วันที่ 15 มีนาคม 2515, พิมพ์ที่สำนักพิมพ์, หน้า 21.

³⁴ ประสิทธิ์ คีตวัฒน์, เรื่องเดิม, หน้า 21.

เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาของชาวเขา

1. หลักสูตร

- 1.1 หลักสูตรโรงเรียนชาวเขา พุทธศักราช 2508 กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
- 1.2 ร่างหลักสูตรการอบรมความรู้วิชาสามัญแก่ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาและ
ส่งเคราะห์ชาวเขา คำนการศึกษาระหว่าง 1 พฤศจิกายน 2515
ถึง 31 มกราคม 2516 กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งคณะกรรมการ
ส่งเคราะห์ชาวเขาเตรียมจะนำไปใช้ในการอบรมครั้งนี้ แต่คณะ
ผู้วิจัยได้สร้างหลักสูตรพิเศษขึ้นใช้เอง

2. หนังสือแบบเรียน

หนังสือแบบเรียนของโรงเรียนชาวเขาและโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ใช้ทั้ง
หนังสือแบบเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และแบบเรียนสำหรับเด็กชาวเขา

แบบเรียนสำหรับเด็กชาวเขา มี 4 เล่ม

1. แบบสอนอ่านภาษาไทยสำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 1 เรื่องลูกช้าง
ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
2. แบบสอนอ่านภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 2 เรื่องสามเกลอ
ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
3. แบบสอนอ่านภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา เล่ม 3 เรื่องเสื่อกับ
กระต่าย
4. สมุดภาพประกอบการเรียนภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ